

VLADIMIR JURČENKO: DIVLJE PROLJEĆE (Senjsko muzejsko društvo, Senj 1980)

Tematski okvir Vladimira Jurčenka kakav smo upoznali u njegovim sadašnjim stihovima okarakteriziran je prevladavanjem slika velebitskog pejzaža prožetih najrazličnijim raspoloženjima originalnog nadahnuća. Vođen svojim emocionalnim životom, Jurčenko u zbirci **Divlje proljeće** — posvećujući je svojoj majci — ponovno otkriva kutak svoje osobnosti ispunjen toplim čuvstvima, ali i dvostrukost svojega bića: doživljaj vlastitih osjećaja pomućen dilemama, krivnjama i analizama:

Mojoj majci, koja me naučila da volim,
za sve moje odlaske i nedolaske.

Odredivši tako bit svojih kontroverznih osjećaja i njihova paralelnog trajanja u svojoj duši, Jurčenko u nekoliko stihova mota otkriva smisao svoga pjesničkog puta, svoju društvenu angažiranost, svoja stremljenja kroz životnu borbu, svoje nemire i svoje ideale. U tim stihovima dominira crveni uštap kao simbol sjaja i ponoće socijalnih ideala: angažiran u suvremenim zbivanjima svoje domovine, Jurčenko se uključuje u hod kroz napore, sumnje, uspjehe i strepnje prema viziji boljega i potpunijeg života:

Sa strepnjom tragača
kamenom stazom žudnje
kroz proplanke i provalije
za tajnom crvenog uštapa
u mom nemirnom srcu.

Sve je u **Divljem proljeću** podređeno čovjeku, pa i opisi prirode, trajni rekviziti Jurčenkove poezije, dobivaju nove dimenzije i nova značenja. Dva ciklusa upotpunjuju taj dojam jasnog i nedvojbenog angažiranja: **Kome moramo proučiti** i **Budi mi drug**. Već i u samim naslovima naglasak je na pitanju ljudskog zajedništva, na želji za bliskošću među ljudima i na shvaćanju pjesničkog poslanja u vremenu obilježenom otuđenjem modernog čovjeka.

U pjesmi **Zatočenci kamena** široko strukturiranom slikom Jurčenko pjeva o tvrdokornom rađanju novoga vremena u kojem će mali čovjek nakon stoljetnih borbi, poniženja i izloženosti preziru svući ljušturu tisućgodišnjeg zatočeništva i izaći na put novih vidika:

Čekali smo tisuće godina
u razderanim opancima
kao dah uz kičmu kamena
snivajući u tminama
proticanje nabujalih rijeka
i bljesak crvenih munja.

...
Mi — zatočeniци kamena umotani u suce
jutros smo obišli svjetove
sretni
što novi proplanci nisu sumnjali
u naš dolazak.

Zatočeniци kamena

Jurčenko se osjeća aktivnim sudionikom borbe za pravednije i ljepše odnose među ljudima i trajno ima pred sobom viziju »praga obzorja«, »plavoga obzorja«, »žučnog ljeta s pjesmom jednoglasja«, »putanje iskre«, dana koji se rađa »kao najljepši cvijet«, »toplo, uvijek vraćeno sunce«. Crvena boja, krv i vatra kao stereotipni simboli revolucije zrače u njegovim stihovima poetičnošću metaforične melodije:

Jer ja — panonski dječak, sam
ne spoznah tajnu kako da slijedim
crveni pelud u kamenu zemlje ove.

...
Jednog ćemo dana biti stabla uspravna
što rađaju smeđe češere
i truse **crveni prah** po stazama zemlje ove.

Crveni pelud

Ima staza i onih drugih, neposlušnih
plameno buntovnih i prkosnih...

Staze

Što više oslušujemo
svodove daljina zagonetnih
istoka i zapada,
to trpkija je strepnja naša:
za **crvene cvjetove** ranozorja,
za ciku dječju...

Kapi jednoglasja

Ponekad, negdje u predvečerje
u duh moj i tijelo moje
nasrće vjetar usnulih godina.
On **suklja** u pramenovima snova
iz sela napuštenih,
iz uzdaha kristalnog kamena
i sutona **crvenih velebitskih karanfila**.

Nemiran vjetar

Često moj korak
bje **iskra** koja **pall**
vatromet u kamenu.

Vatromet u kamenu

Jedinstvena misao utkana je u zbirku **Divlje proljeće**, a od pjesama te zbirke slaže se mozaik cjelovite strukture. Simbolika boje istaknuta u doživljaju revolucije upotpunjuje se kontrastom bjeline:

Jutros sjedimo u mladoj travi
pod trešnjom **bijelom**, u igri pčela ...

Kapi zaborava

Od kamena, zraka i puti svoje
sagradismo staze **bijele** ...

Zemlja vidljiva za ptice

Ta bjelina više simbolizira htijenja i nade nego ostvarenja, više snove nego stvarnost. Ljepota ostvarenih nada ostaje neprimijećena, jer čovjek ne zna iskoristiti ono što mu život nudi, on se ne zna hraniti idealima koje je dostigao.

Jutros sjedimo u mladoj travi
pod trešnjom bijelom, u igri pčela
i ne primjećujemo jutro.

Kapi zaborava

U ugođaju pomućenosti zadovoljstva pjesnik doživljava trenutke rezignacije izazvane strahom od ponovne mržnje, ratnih strahota i razaranja:

Zašto ti je najteže
da budeš čovjek?
zašto ponovno sanjaš
ukrštene ruke naše?

Htio bih da znaš:
Ako nam se ipak zamrse ruke,
moji će prsti kao i prije
razmišljati o miru.

Htio bih da znaš

U traganju za nedostižnim, u uznemirenosti i zebnji duha, pjesnik se usredotočuje na male, naoko nevažne stvari: sjeme Sibireje, manje od makova zrna, koje su prema legendi tatarski konji prenijeli na svojim kopitima, simbolizira snagu nedužnosti i ljepote koja nadživljava mržnju pomamnih ratnih pohoda i pobjeđuje zle namjere:

Tražio sam trag jahača
koga u pomami
pokrenuše sjeverni vjetrovi
da obori proljetnu svjetlost.

...

U ovom zelenom jutru
u pukotini kamena
našao sam tek biljku blijedih vjeđa
zaogrnutu tajnom vjekova i rosom.

Sibirea

Sliku prirode Jurčenko je obilježio atmosferom proljeća: »mlada trava«, »bijela trešnja«, »ružičaste latice«, »miris proljeća«, »vrtlog proljeća«, »raskriljena proljeća«, »proljetni uranci«. To je proljeće puno nabujalih rijeka, oluja, »nabujalih vimena češera«, »uzburkane plime zelenila«, peluda, sokova i nektara, »drveća nabujalog u vrutku zelenila« — to je »divlje proljeće«, simbol rađanja novoga doba punog previranja ali i vjekovne težnje svake nove generacije da vrednote rađanja i stvaranja nadžive nasilje i sve patnje što ih ono donosi:

Planina je davno zakopala bol.
Sačuvala je samo najljepši cvijet
jednog divljeg proljeća, dalekog.

...

U ovom zelenom jutru
u pukotini kamena
našao sam tek biljku blijedih vjeđa
zaogrnutu tajnom vjekova i rosom ...

Sibirea

Iako se Jurčenko služi motivima konkretne prirode, u zbirci **Divlje proljeće** on te motive donekle sužuje i upadnije ih stavlja u službu vlastitog socijalnog stava: čovjek je u prirodi živo nazočan, nedjeljiv od nje, ali u njoj dominantan. Zadivljen njezinom veličinom, zgrožen njezinom bešćutnošću, uznemiren njezinim vječnim trajanjem i svojim smrtnim trenutkom, on u svojim dojmovima daje prednost čovjekovu uspinjanju prema nedohvatnim idealima.

Izbor dviju krajnosti — društva i pojedinca — okarakteriziran je dosljednom uporabom zamjenice **mi** i **ja**: U ciklusu **Kome moramo poručiti** Jurčenko se identificira s mnoštvom, u ciklusu **Budi mi drug** on je jedinka sa svojim intimnim doživljavanjem, razočaranjima i susretima. I obraćajući se drugom licu, on iznosi svoj stav prema nezadovoljnicima, kritizerstvu, alijenciji, pomanjkanju kolektivne svijesti, znakovima besosjećajnosti i hladnoće, gubitku smisla za poetičnost života. Intimnija raspoloženja rezultiraju i naglašenijom emocionalnošću u izražavanju ljubavi prema majci, prijatelju, zavičaju djetinjstva, ljudima bunjevačkog kraja, s kojima se Jurčenko izjednačuje prirodnim prijelazom na bunjevački govor što postaje spontani dio ispovijedi malih bunjevačkih ljudi sa tvrdog i oporog pejzaža, ljudi koji se potučaju u potrazi za kruhom i čeznu za plaćom bez rada. U tim pjesmama, okrenutim »jastvu«, ima izvanrednih opisa stanja duha u kojima je dojam konačnosti i nepromjenljivosti postignut uporabom prezenta i prezentskog prefekta:

Jedan crni leptir
iznajmio je stan
u mislima mojim.

...

Krila su mu **satkana**
od vrole čežnje ...

...

on **lebdi** na požaru mašte ...

...

Njegov let je lepršav...

...

I onda dolazi ponovo
jedna raščupana noć
jedan crni leptir
i jedan dan koji kleca.

Crni leptir

Jurčenkov je stih u Divljem proljeću povremeno odmjeren i suzdržan, ali najčešće nemiran. U njemu su česta opkoračenja, upitne rečenice, izmjena dugačkog i kratkog stiha, povici, uskllici, vokativi, krnje rečenice. Dileme potertava pogodbenom konstrukcijom:

Ako nam se ipak zamrse ruke,
moji će prsti, kao i prije,
razmišljati o miru.

Htio bih da znaš

Ako tvoje srce prosijava mir,
neka ne rastu na putu tvom
kamenе grede velebitske...

...

Ako tvoje zapretane misli još griju
po vrtlonžim docima trave planinske,
umrijet će noćas vjetrovi jetki...

Po zakonu planine

Ako si urezao znakove u stabla,
vrati se istim putem jednom zauvijek
jer ništa ne znaš o jeseni kad zrije...

Pismo

Morali bismo očistiti zarasle staze
i vratiti se drevnoj šumi...

I šuma stari

Kad bih mogao
rastvoriti se, procvasti,
i rađati drhtav nektar...

Kapi umiranja

Želio bih znati i ne znati
od čega su mi sagrađena bedra
i dokle mi siže dubina.

Bezdan

Svoj nemir Jurčenko nastoji racionalizirati, svesti na kompoziciju priče u kojoj pomnim detaljiziranjem i analiziranjem ustreptalost duha postaje diskretnija, a pjesnik iz bujice osjećaja izranja zreliji i distanciraniji prema vlastitim proživljavanjima. U tako građenoj pjesmi Jurčenko nas kroz taj svijet, obogaćen iskustvom, vodi razvojnom linijom glagolske radnje koja kulminira u poanti: **Začeo nas** arhajski vjetar... **čekali smo** tisuće godina... **onda smo** niknuli u valu... Mi — zatočenici kamena umotani u sunce — **jutros smo** obišli svjetove — sretni — što novi proplanci nisu posumnjali — u naš dolazak (Zatočenici kamena). **Jučer smo** prkosili vjetrovima zlim...

jutros sjedimo u mladoj travi... (Kapi zaborava). **Tražio sam** trag jahača... **tražio sam** trule lubanje... **našao sam** tek biljku blijedih vjeđa... (Sibirea). **Dobavio sam te**... **Stegao sam ti ruke**... **Tražio sam** staze... **Kršio sam ti** grane... I **nikad** do kraja **ne spoznah** — u godinama ovim — dal vodio sam — il bio tako vođen... (Uz vrtni zid).

Divlje proljeće je zbirka obilježena jednom životnom bilansom. To nije bilansa na kraju života, nego bilansa životne zrelosti, a ta se zrelost ne odražava samo u životnim pogledima nego i u mogućnosti kritičnog odnosa prema vlastitom poetskom svijetu, mogućnosti dotjeravanja, građenja, raščlanjivanja, jednom riječju zrelog umjetničkog oblikovanja po kojemu ova zbirka označuje još jedan korak dalje u izgradnji vlastite pjesničke osobnosti. U bilješkama o poeziji Vladimira Jurčenka, koje sačinjavaju treći dio ove zbirke, dani su odlomci iz nekoliko osvrtâ na Jurčenkovu poeziju. Bez obzira na subjektivnost impresija koje iz osvrtâ ne mogu izostati ni kod najveće težnje recenzenta za objektivnošću, iz tih misli i dojmova o poetskom svijetu Vladimira Jurčenka naziremo jedinstveni sud o njegovoj snazi i uvjerljivosti.

Zlata Derossi

Vl. Jurčenko, crtež 1982.